

NOVADNIEKS

VIENOTI LATVIJAI!

CETURTDIEN,
1990. gada 22. novembrī

PREIĻU RAJONA LAIKKRAKSTS

Nr. 139 (4142)
Maksā 3 kap.

Latvijas organizācija „Glābiet bērnušus“

Tuvākajā laikā masu informācijas līdzekļos parādīsies jauns simbols. Tas ir Vispasaules alianses „Glābiet bērnušus“ simbols, zem kura turpmāk būs atrodama informācija par problēmām, kas skar bērnušus, un par Latvijas organizācijas „Glābiet bērnušus“ rīkotajiem pasākumiem.

Gādājot par bērnu nākotni, jārealizē 1990. gada ANO bērnu tiesību konvencija, kas ir organizācijas „Glābiet bērnušus“ pamatdokuments.

Lielā mērogā pasākums būs starptautiskā konference „Par bērnu tiesībām un stāvokli Baltijas valstīs“, kas notiks 31. gada 24. un 25. novembrī Latvijas televīzijas konferenču zālē. Tās gaitu translēs televīzija un radio. Konferenci organizē Zviedrijas un Latvijas organizā-

cijas „Glābiet bērnušus“ un Latvijas Tautas fronte. Tās darbā piedalīsies cilvēki, kurus visspīgāk skar tagadējās grūtības, — mazo invalīdu vecāki, bērni, daudz bērnu ģimeņu locekļi, — kā arī sabiedrisko kustību pārstāvji. Būs arī cilvēki, kas saprot bērnu stāvokli un vēlas viņiem palīdzēt: Augstākās Padomes deputāti, ministri un atsevišķi ministriju darbinieki, kā arī godīgi un atsaucīgi speciālisti no daudzām iestādēm. Zviedrijas grupa ieradīsies organizācijas „Glābiet bērnušus“ ģenerālsekretāra Tomasa Hammerberga vadībā.

Inese SONIŅA,

Latvijas organizācijas „Glābiet bērnušus“ referente
(LETA)

KOLHOZA «Zelta vārpa» mehānisko darbnīcu teritorijā valdīja neparasts klusums. Manija tikai dažus cilvēkus, kuri, no dispečerdiesta telpām izmetušies, gandrīz vai teiclus laidās pāri laukumam. Izrādās, ka esam atbraukuši dienā, kad kolhoza klētī visi saņem graudus. Kā esi strādājis, cik nopelnījis, tik arī aizvedīsi mājās.

veidojam lauka malā, vedam pakaišiem neizmantojamo kūdru, vedam vecos salmus. Bet šovasar taču lija un lija. Mēsli šķidri, plūst un plūdo. Nomocījāmie kārīgi. Bet ko lai dara — rīkojamies tā, kā varam, nevis tā, kā vajadzētu...

galvenais, ka neviens arī nevar pateikt, kas sagaida nākotnē. Par nodokļiem nekādas skaidrības. Daudzi baidās, ka tā nāsta būs tik smaga, ka to nevarēs nest. Pasaules vēsture taču jau neskaitāmas reizes ir pierādījusi — tur, kur nav spēcīgas un attīstītas lauksaimniecības, zaudē arī visas pārējās nozares. Bet mēs atkal visu gribam pa savam. Zemnieki ir izturīgi. Par to varēja pārliecināties šoruden kolhoza biešu laukos. Katru gadu mums ir jānovāc 1 000 vai pat 1 200 tonnu mātes augu, no kuriem nākamajā sezonā iegūsim sēklas. Tas ir ļoti darbietilpīgs process, viss jāveic ar rokām, kārīgi. Sarežģīto laika apstākļu dēļ uz lauka bija «mobilizēti» visi — kantora darbinieki, atlīdznieki, mehanizatori, šoferi. Nekas, tikām galā tīri labi.

Lauku ikdiena

**Iztiekam,
kā varam...**

— Vai šajos smagajos apstākļos tehnika jūs nepievilā?

— O, ar tehniku ir švaki. Un šķiet, ka būs vēl grūtāk. Lūzumu un bojājumu bija vairāk nekā parasti, bet rezerves daļu mazāk. Traktoram vienu gultni gaidījām divas un vairāk nedēļas. Un par kapitālajiem remontiem pieprasīja šausmīgas summas. Iespējams, ka tās neliktos tik ļoti lielas, ja remontu kvalitāte būtu laba. Taču mums reizēm ir tā, ka traktoram viens otrs mezģis pēc remonta ir sliktāks nekā pirms tam.

— Bet šoreiz es gribu uzteikt mehanizatorus, jo viņi strādāja patiešām pašziedzīgi un disciplinēti. Tie ir trīs Jāni — Kokins, Purviņš un Jakovļevs, kā arī Paramons Kirilovs un Anatolijs Kocurenko. Tagad vīri savu tehniku gatavo ziemai.

— Redzat nu, kāds noskaņojums ir «Zelta vārpā». Un ne jau tikai šajā lauksaimniecībā vien — lauku cilvēki arvien mazāk sāk ticēt reformām no «augšas». Viņu vienīgā ticība ir zeme. Kaut nu republikas valdība to ātrāk saprastu...

Lidija KIRILLOVA

• ATTELOS: Grūguļu kaltes meistars Antons Stikāns (attēls pa labi) var būt patiesi priecīgs un apmierināts, jo kopā ar ģimeni no kolhoza klētīs uz saviem apcirknēm todien aizveda 800 kilogramus graudu; mehanizators Jānis Kokins (attēls pa kreisi) uzskata sevi par topošo pensionāru un tāpēc atļaujas arī nedaudz pafilozofēt par to, kā vajadzētu rīkoties, lai «izkultus cilvēkus». Jāņa SILICKA foto

RAJONA PANORĀMA

• Notikumi • Jaunumi • Fakti

♦ Līvānos 18. novembrī Pilsouņu komiteja organizēja lāpu gājienu, kura dalībnieki no vecā fircu laukuma cauri pilsētai devās līdz piemīņas akmenim, kas uzstādīts kādreizējā pieminekļa Līvānu atbrīvošanas vietā. Klātesošos te uzrunāja Ingus Vībāns, Jānis Eiduks un Arnolds Jēlisejevs. Pēc tam lāpu gaismā ilgi skanēja latvju tautas brīvības dziesmas.

priekšsēdētāja vietnieks J. Bojārs, ARA valdes (pēc 1. janvāra — lauksaimniecības pārvaldes) priekšsēdētājs J. Vucāns, ARA valdes priekšsēdētāja vietnieks I. Jeršovs, arī «Lauktechnikas» rajona apvienības un citu leinteresešu organizāciju pārstāvji.

♦ Preiļiešus 17. novembra vakarā pirms koncerta, kuru sniedza Nora Bumbiere, Margarita Vilcāne, Ojārs Grinbergs un Daugavpils profesionālais pūtēju orķestris «Daugava» Raimonda Igoļņieka vadībā, uzrunāja pilsētas mērs Juris Bricis, rajona Tautas deputātu padomes priekšsēdētājs Ilgvars Muzikāns un LTF Preiļu nodaļas pārstāvis Arvīds Pošeika. Pēc koncerta notika plaša svētku balī.

♦ Kolhoza «Nākotne» skalstajā klubā nosvinēja Lauksaimniecības darbinieku dienu. Tikai šoreiz citādi — bez goda «grāmatām», prēmijām un dāvanām. Kāds veikums — tādi svētki.

♦ 18. novembrī Aglonā sākās ar aizlūgumu bazilikā par Latviju, tās tautu un valdību. Dienas vidū agloniešus aicināja kultūras nams. Pēc LTF vietējās grupas līdera Jāzeps Anspoka īsas uzrunas sekotāja Rīgas muzikāli poētiskā teātra uzvedums «Staburadzes pārākšana». Tas notika sveču gaismā un noslēdzās ar aktieru un skatītāju kopīgi nodziedātu dziesmu «Daugav's abas malas...».

♦ Līdzās kombinētās spēkarības trūkumam, sliktajai sienu un skābsienas kvalitātei, kā arī citiem sarežģījumiem kolektīvajiem un individuālajiem gaļas ražotājiem noskaņojumu bojā arī fakts, ka izaudzētos un nododamos dzīvniekus nav kur likt. Novembrī Daugavpils gaļas kombinātā, piemēram, neiekļāva grafikā un nepieņēma no mūsu rajona 250 liellopus, 290 cūkas un 490 aitas. Vēl 220 aitas atteicās pieņemt Jākabpiļi gaļas kombinātā. Saka, nesot brīvu saldētavu, visas pieslēģtas ar gaļu...

Nav nekādas garantijas, ka pāri palikušos lopņus pieņems decembrī. Tāpēc — gādājlēt vien lopbarību!

♦ Vārkavas vidusskolā 16. novembrī pulcējās gan skolas, gan ciema jaunieši. Pasākumā, uz kuru aicināja Saimnieks un Saimniece (skolotāji Janīna un Stānislavs Vilmaņi), piedalījās skolas un ciema folkloras ansambļi, spēlēja Sūtra lauku kapela. Tas bija vēltis gan Latvijas Republikas proklamēšanas dienai, gan jau aizvadītajai Martīndienai. Skanēja dziesmas, sprēģēja mīklas un ticējumi, notika danči un rotaļas, tika uzteikti čaklākie skolas, un kolhoza darbu darītāji.

♦ «Trūcīgajiem» latgalešiem palīdzīgu roku sniedz bagātie kurzemnieki. Tur varot papildināt knaps lopbarības krājumus, jo par apmēram 50 rubļiem tonnā daudzas salmniecības pārdodot salmus. Bauskas rajonā to darot «Ceraukste», «Līdums», «Svītene», «Code», «Jaunsaule». Tirgojoties arī Tukuma un Dobeles rajonu kopsaimniecības.

♦ Latvijas Republikas proklamēšanas 72. gadadienu pagājušās sestdienas vakarā savā kultūras namā savdabīgi atzīmēja Stabulnieku pagasta sabiedrība. Aktieri — novadnieki no Rīgas Romualds Ancāns un Bārfulis Pizīls sveču gaismā lasīja Aleksandra Čaka patriotisko dzeju un dziedāja latviešu strēlnieku dziesmas. Visi kopā atcerējās Latvijas neatkarības gadus.

♦ Pagājuši divi mēneši kopš rajona kultūras nodaļas vadītāja amatā strādā Alberts Vucāns. Taču nerimstas runas un pārrunas par šīs nodaļas vadītāju maiņu.

19. novembrī notika rajona Tautas deputātu padomes kultūras, izglītības un sporta pastāvīgās komisijas sēde. Tās gaitā A. Vucāns informēja par šai laikā paveikto, iecerēm, izklāstīja savas darbības programmu, atbildēja uz jautājumiem.

Atklāti balsojot, komisijas locekļi akceptēja rajona izpilddarības izvēli kultūras nodaļas vadītāja amatam.

♦ Preiļu kooperatīvajā arodskolā, gatavojoties 18. novembrim, vēstures skolotājas Natālijas Pīzeles vadīta, pagāja Latvijas vēstures nedēļa. Tās laikā skolas audzēkņiem bija tematiskas lekcijas, viktorīna par Latvijas vēsturi. Nedēļas beigās, tuvojoties Latvijas Republikas proklamēšanas dienai, notika tematisks pasākums, ko skolas pašdarbības kolektīvi sagatavoja pēc Jāņa Jaunsudrabiņa fēlojuma «Piemini Latvijai!» motīviem.

♦ Ar četriem jauniem lieformāta mākslas darbiem šajās dienās papildinājies agrofīmas «Sarkanais Oktobris» administratīvās ēkas gleznu galerija. Turpinot sadarbību, Latvijas Mākslas akadēmija deponējusi Olgas Donskas gleznu «Dārzā», Aijas Ivbules «Audēju», Zanes Iltneres «Muzejā» un darbu no Daces Lielās cikla «Krišjāņa Valdemāra piemīnā».

♦ Lauku darbi galā — par to liecināja pārpildītā rajona izpilddarības zāle, kurā bija pulcējušies zemieku salmniecību īpašnieki uz kārtojamo sanāksmi. Ar viņiem runāja rajona Tautas deputātu padomes

♦ 16. novembra pēcpusdienā Preiļus zibeniģi apskrēja vēsts — jaunajā pilsētā pierīti ugunsgrēks. Dega viena no sautētāvām. Ugunsdzēsēji nelaimīgi likvidēja.

Pašlaik vēl nav skaidrs ugunsgrēka cēlonis — tas varētu būt klūme elektroiekārtā vai krāsns uz būvē. Iespējams, kāds neuzmanīgs nometis degošu cigareti.

KAS Vārkavas pagasts bija agrāk? Ievērojams cietnīgs pleša apkārtnē. 1845. gadā te atvērta pirmā tautskola Latgalē. Par skolotāju tīsiestam uz izglītību cīnījās brāļi Upenieki no Skilteriem. Viņi brauca uz Vitebsku pie gubernatora un dabūja atļauju celt Vārkavas pagastā skolu zemrīeļu bērniem. Pēc kara Vārkavas pagastā bija trīs septiņgadīgās skolas un pamatskola. Stagnācija gados — valrs nevienas. Vārkavā līdz 1960. gadam bija slimnīca ar divām nodalām un ambulance. Tagad — tikai atmiņas.

Vārkavas pagastā dzīvoja kuplas, strādīgas ģimenes, kas prata lektot šejienes liešo zemi un izaudzēt pieklājīgas ražas. Te kūsāja aktīva sabiedriskā un kultūras dzīve. Trīsdesmitajos gados darbojās koris, pūtēju orķestris. Vārkavas sievietes bija izslavētas kā prasnīgas audējas, adītājas, izšuvējas. Pagasts bija biezi apdzīvots. Bet darba un maizes pietika visiem. Tikai retiās vārkavietīs devās pasaulē laimī meklēt.

Kas Vārkavas pagasts ir tagad? Klusa vieta mežu ielokā ar nolaišām, pamestām mājām un izmirstošām sādžām. Te pavisam ir tikai 824 iedzīvotāji (pirms kara — ap 2000), 258 no tiem pensionāri. Cilvēki no Vārkavas aizplūda pa diviem lāgiem: nodibinot kolhozus un likvidējot skolas. Desmitgadē (no 1970. līdz 1980.

gada) tagadējs pagastā teritorija pietrūkst tikai trīs bērni. Dabstība te arī tagad ir viena no zemākajām rajonā. Šogad piedzimuši 9 jaunie pilsoņi. Miruši — 15. Šogad bijušas tikai vienas kāzas.

Tā jau pagastā maz cilvēku, un tie

audzina jau darbojas jaunās trīs klasītes. Kolhozs «Vārkava» visu laiku turējis starp viduvējībām, bet ar priekšsēdētāja maiņu 1983. gadā lielsaimniecība sāka grīmt, un šogad tās kase kļuvis tukša. Izaicējs Igors Fedotovs no Krāslavas

VĀRKAVA: agrākā un tagadējā

paši tragiski iet bojā. Šis gads vārkaviešiem ir nelaimīgs: viens vīrietis labākajos gados dzīvību zaudēja auto avārijā, viena sieviete nozālojās un vēl viens vīrietis pakārās.

Kad dibināja kolhozus, bija represiju laiks, un vārkavieši šim procesam pretošanās nespēja. Kad partokrātija Vārkavā sadomāja likvidēt skolu, bērnu vecāki to aizstāvēja trīs dienas. Bet tas vēl nebija demokrātijas laiks, un viņi palika zaudētājos. Jaunie vārkavieši sāka mācīties tālu no mājām — Preiļos, Agļona, Rudzēnos un to turpina vēl tagad. Tiesa, ir izredzes, ka skolu Vārkavā atjaunos. Šejienes bēr-

rajaona priekšsēdētāja amatā neledzīvojis. Pirms kāda mēneša viņš uzrakstīja iesniegumu, kurā lūdz atbrīvot no priekšsēdētāja amata, atzīstot, ka nespēj vadīt kolhozu. Pilnvaroto sapulce vismaz griebeja dzirdēt Igora Fedotova atskaiti par septiņiem darba gadiem priekšsēdētāja amatā, bet viņš uz šo sapulci neneradās.

Nebija kolhozā galvenā zootehniķa, līdz ar galvenā agronoma Ivana Krasovska ievēlšanu par priekšsēdētāju, brīva kļuva arī otra atbildīga darbinieka vieta. Galvenā zootehniķa pienākumus uzņēmās Anna Erta, kas savā laikā šajā amatā bija strādājusi un tagad nāk kolhozam

prīgā visprātākajā bēdī. Velka lopbarība, uzskaitē, un Anna Erta sola lopus «izvilkt» līdz pavasarim, nesamazinot to skaitu. Galvenā agronoma posteni no jauna stājies Antons Spūlis (viņš šajā amatā strādāja ilgus gadus). Kaut pensijā, bet kolhozam jāpalīdz, jo cita nav.

Varbūt Vārkavā tagadējās lielsaimniecības vietā stāsies zemnieku saimniecības? Iedīgi tam jau ir. Zemi pleprasa tie, kas no šejienes aizgājuši, bet tagad vēlas te dzīvot un strādāt. Andrejs Spūlis kolhozu sākumā aizgāja no tēva mājām Desetniekos, vēlāk tās pārdeva. Tagad viņš vēlas apsaimniekot zemi un atpirtk mājas. Ja atpirtk nelizdosies, Andrejs Spūlis ir gatavs uz tēva zemes mājas celt no jauna. Stabulniekos ņem zemi Irēna Pastare, kas dzīvo Līvānos. Atgriezies laukos un kopt zemi vēlas Viktors Putka no Rīgas, Anna Vilcāne no Preiļiem. Jauns puisis Ilmārs Sparāns no Pilišķiem pleprasījis 27 hektārus zemes un 7 hektārus meža. Daudz. Bet lauku cilvēks ir strādīgs, sīksts un izturīgs.

Saka: gadiem ejot uz priekšu, dzīve atstās, izsmalns uz labo pusi, progresē. Taču Vārkavas pusē šī progress ir gaužām maz. Dzīve ir gājusi pat atpakaļ. Tagad jauni laiki, tautas atmoda. Demokrātija. Jācer, ka atdzims arī Vārkava.

Jānis GURGONS

Vārds deputātam

Par dažām problēmām izglītības attīstībā

- Visas izglītības sistēmas problēmas var sagrupēt pa
- eventuālajiem risināšanas līmeņiem: republikas, rajona
- na un vietējās padomes (skolas).

Vispirms — par republiku. Pašlaik Tautas izglītības ministrijas vadībā notiek izglītības koncepcijas realizācijas mehānismu detalizēta izstrādāšana (plānots izskatīt republikas skolotāju konferencē janvārī). LR AP pastāvīgajā komisijā notiek Likuma par izglītību izstrādāšana (plānots pieņemt februārī). Finanšu ministrijā tiek izskatītas izglītības darbinieku jaunās algas (likmes). Ekonomikas ministrijā konceptuālā līmenī precizēts jautājums par dažādu līmeņu budžetu veidošanu. Šādā situācijā nav iespējams izdarīt precīzus aprēķinus un dot konkrētus ieteikumus rajona līmenī. Loģiski rodas jautājums, ko darīt un kādas problēmas skatīt Tautas deputātu padomes izglītības, kultūras un sporta komisijas līmenī? Sākšu mazliet at-

ārnā secībā, tas ir, vispirms — ar praktiskās dabas jautājumiem:

- 1. Acīmredzot, ir jāpārskata rajona sociālās sfēras objektu celtniecības plāns. Varbūt ir nepieciešams to pārkārtot, dodot priekšroku skolām, otrajā plānā atbīdot bērnu dārzus, kā arī, ņemot vērā lauksaimniecības attīstības tendences, nesteigties ar jaunu fermu celtniecību, dodot prioritāti skolām. No sešpadsmit lauku deviņgadīgajām skolām tikai trīs (Pelēči, Dravnieki, Jaunsilava) un divas jaunuzceltās skolas-bērnu dārzī (Rušona, Vārkava) atbilst mūsdienu prasībām. Taču visa turpmākā celtniecības gaita ir pārlietu neskaidra.

- 2. Ir jāizlemj jautājums par Rudzātu palīgskolu. Turpmāk šī iestāde būs jāfinansē no rajona budžeta līdzekļiem, bet viena bērna uzturēšana tajā izmaksā aptuveni 3000 rubļu gadā. Visticamāk, ka rajons nebūs spējīgs uzbūvēt jaunu palīgskolu.

- 3. Iepriekšējā rajona TDP sesijā tika nolemts, ka ar 1991. gada 1. janvāri direktora vietnieka saimniecības darbā un direktora vietnieka mācību un audzināšanas darbā likmes būs ekvivalentas. Šis lēmums tika pieņemts, lai daļēji atbrīvotu pedagoģiskos darbiniekus no saimnieciskajām rūpēm. Palielinot algu direktoriem būs iespēja veikt optimālāku kadru atlasi. (Ja tiks nienemts jaunais izglītības darbinieku algu projekts, šis rajona sesijā pieņemtais lēmums tiks atzīts republikas līmenī).

- 4. Visvairāk kritikas un pārmetumu ir nācies uzklaut par TIN struktūru. Skaidrs ir viens — pašreizējā TIN struktū-

ra nesaglabāsies, taču TIN likvidēta netiks. TIN struktūru izskatīs un apstiprinās rajona izpildkomiteja, pie tam tas būs pagaidu variants, kurš paredz 10 līdz 13 darbiniekus.

Daudz šķepu lauzts par centralizētās grāmatvedības nepieciešamību. Šeit esmu nonācis pie jautājuma, kur sākas vietējo padomju kompetence. Jo ātrāk vietējā vara pārņems šīs funkcijas savā pārziņā, jo ātrāk izrādīsies arī centralizētā grāmatvedība. Piespiedu kārtā tas droši vien notiks ar 1992. gada 1. janvāri vai brīvrātīgi — tiklīdz vietējās padomes būs gatavas.

Manuprāt, viena no galvenajām TIN funkcijām (kopā ar TIM) perspektīvā būs valsts kontrole pār atzīmju izlietošanu un atestātu izsniegšanu. Valsts izsniedz atestātu, kurš savukārt dod noteiktas tiesības. Tāpēc atestātā rakstītajam ir jāatbilst valsts normām. Pārgādām šī atbilstība ir visai relatīva. Diemžēl, Protams, tas var kādam nepatikt, kāda skola varbūt vēlēties pakļauties tieši TIM, bet arī nosaukt to pār nepamatu to leļaukšanos un neuzticību. Taču vismaz tuvāko 5—10 gadu laikā valsts pamatoti varēs izmantot savas tiesības.

- Visbeidzot — par rajona izglītības sistēmas pamatvirzieniem. Tie, manuprāt, satur galvenās šīsdiēnas aktualitātes un jauninājumus. Manuprāt, ņemot vērā pagaidu stāvokli, neko konkrētu uzrakstīt nav iespējams un nav arī vajadzīgs. Šie pamatvirzieni satur elementus, kurus akeceptējis TIM un kuri dod lielas pilnvaras un tiesības rajona izpildkomitejas un skolu vadītājiem. Izmantot šīs tiesības vai nē, ja izmantot tad cik lielā mērā un kā — to noteiks katras skolas vadība un vietējā padome. Vajadzētu beidzot atmett vecās domāšanas kategorijas — gaidīt, kamēr kāds no augšas norādīs, kas jādara. Tad — labākajā gadījumā klusēsim, sīktākajā — teiksim, ka atkal no augšas diktē un atkal — nepareizi. Nevienš neliek un neliks kaut ko darīt, bet to, kas minēts pamatvirzienos, — atļaus TIN un RIK, vienlaikus uzliedot arī atbildību. Viennozīmīgi skaidrs, ka rajona padomes nozīme mazinās. Tāpēc, manuprāt, vissvarīgākais un visatbildīgākais oosms ir konkrēta skola un vietējā padome.

Jānis EGLĪTIS

Preiļu rajona Tautas deputātu padomes deputāts, izglītības, kultūras un sporta pastāvīgās komisijas priekšsēdētājs

Rajonā izveidota Valsts finansu inspekcija. Par tās priekšnieku iecelts PĒTERIS STAFECKIS, kurš agrāk strādāja rajona izpildkomitejas finansu nodaļā. Palīdzu viņu atbīdēt uz jautājumiem, kas saistīti ar jaunās iestādes darbību.

- Vispirms paskaidrojiet, kāpēc radās nepieciešamība republikas rajonos izveidot Valsts finansu inspekcijas?

- Valsts finansu inspekcijas izveidotas ar Latvijas Republikas Ministru Padomes lēmumu. Mūsu rajonā šī iestāde darbojas kopš 1. jūlija.

- Valdība izveidoja Valsts finansu inspekcijas, lai nostiprinātu republikas budžetu, t. i., uzskaitītu un kontrolētu uzņēmumu, organizāciju un iedzīvotāju parāzu, pilnīgu un savlaicīgu norēķināšanos valsts ienēmumu, nodokļu un nodevu jomā. Jaunajai iestādei piešķirta ļoti svarīga un atbildīga loma budžeta veidošanā, par ko liecina nosaukums «Valsts». Rajonu finansu inspekcijas pakļaujas tikai Valsts (republikas) galvenajai finansu inspekcijai.

- Rajona Valsts finansu inspekcijas darbības virzieni.

- Valsts finansu inspekcija ir neatkarīga no rajona izpildkomitejas finansu nodaļas.

Mūsu inspekcija kontrolē nodokļu aprēķināšanu un iekasēšanu valsts budžetā. Rajona izpildkomitejas finansu nodaļa nodarbojas ar budžeta sadali un izlietošanu. Sekojam uzņēmumu un organizāciju saimnieciskajai darbībai, likumdoša-

Ko dara finansu inspekcija?

- Budžetu galvenokārt veido nodokļi. Vai to maksājumi pieaug?

- Pieaug. Lai budžeta ienēmumu daļa nebūtu mazāka par paredzēto izdevumu daļu. Budžeta deficītu nedrīkst pieļaut.

- Perspektīvie nodokļu veidi un apmēri.

- Republikas Augstākā Padome nodokļu paketes nespēj izskatīt, ir daudz strīdu līdz gal-

gā lēmuma pieņemšanai. Pare-

dzams, ka būs 17 nodokļu veidi. Klāt nāk īpašuma nodoklis, zemes un dāvinājuma nodoklis, jaunums — akcīzes nodoklis. To veidos ienēmumi no valsts monopola preču realizācijas. Piemēram: benzīna litrs būs par 12 kapeikām dārgāks, dzīzeldegvielas litrs — par 8 kapeikām. Bet līdz ar to nebūs transporta līdzekļu nodokļa.

Nodoklis iedzīvotājiem no darba algas līdz 13 procentiem bija atļauts darba strādājošajiem, tagad — arī kolhozniekiem. Par nodokli virs 500 rubļu algas ir četri varianti: līdz 45 vai 35 procentiem.

Kolhozi par administratīvo personālu tagad maksā 600 rubļu nodokli par katru vienību. Tikai tā laikā varēs samazināt administratīvo aparātu.

- Kādas vēl funkcijas veiks Valsts finansu inspekcija?

- Cenu komiteja republikā likvidēta. Cenu un tarifu ievērošana, kontrole par to pareizību tagad nodota Valsts finansu inspekcijas pārziņā. Tas no mūsu darbiniekiem prasīs sevišķas rūpes un iedzīlināšanos, jo šis darbs mums ir pilnīgi svešs.

Pēteris Stafecki iztaujāja un viņa atbildes pierakstīja

J. GURGONS

Elektronika — tas ir ļoti interesanti

Saja mācību gadā mūsu skolā darbojas elektroniskās skaitļošanas tehnikas pulciņš. Agrāk to apmeklēja tikai vecākie zēni, bet tagad tajā var darboties arī jaunāko klašu skolēni.

Kad pirmoreiz atnācu uz pulciņa nodarbībām, iespaidi, ko guvu, pārsēja cerēto. Uzzināju daudz interesanta par kompjuteriem, mikrokalulatoriem, pēc tam — izmēģinājām roku kompjuterspēlēs. Protams, sākumā ne viss izdevās, taču tagad mums radusies liela interese par elektroniku un skaitļošanas tehniku.

Darbojoties pulciņā, esam iemācījušies sastādīt programmas skaitļošanai ar mikrokalulatoriem un programmas kompjuteriem, apguvām program- mēšanas valodu «Bēsiķi». Domāju, ka mūsu vē-

lēšanā darboties pulciņā neapsīks, jo tas patiešām ir ļoti interesanti.

Jevģentijs SMIRNOVS, Līvānu 2. vidusskolas 7. klases skolnieks

- ATTEL0S: elektroniskās skaitļošanas tehnikas pulciņa nodarbības: Jevģentijs Grabļevskis — 7. klases skolnieks (augšējais attēls) un Viktors Sņujevs no 7. v klases (attēls pa labi).

V. MOROZA foto

Vēlreiz domājot par Franci Trasunu

Pērn Latvijā tika plaši atzīmēta Franča Trasuna 125. dzimšanas diena. Savilņojās Rīgas prese, radio un televīzija. Sakstagalā sastapās Trasunu dzimtas pēcteči, tika pasākts atjaunot izcilā Latgales modinātāja un Latvijas apvienotāja dzimto Kalnasētu. 18. novembra svinības Rēzeknē izvērtās par vērienīgu piemiņas sarīkojumu katoļu garīdzniekam, valstsvīram un rakstniekam, kas atstājis dziļas pēdas latviešu garīgajā, sabiedriski politiskajā un kultūras dzīvē. Rēzeknieši kopā ar sakstagaliešiem apbrīnojami šajā laikā izdeva jubilejai veltītu bukletu — albumu ar daudziem retiemi foto attēliem un paskaidrojošo tekstu. Daugavpils teātris sagatavoja speciālu uzvedumu.

Arzēmēs Franča Trasuna fonds laida klajā rakstu krājumu, kas jaunus faktus materiālos un autoru atceru ziņējumos sniedz vispusīgu ieskatu dižā sakstagalieša dzīves un darba gaitās. Izdevuma ierosinātājs Jānis Klīdzējs un tā praktiskais veidotājs Jānis Skirmants šo veikumu uzskata par savu morālisku pienākumu, par nokavēto un izsāpēto visu mūsu parādu, kas nu beidzot būtu kaut vai daļēji nolīdzināms. Grāmatas ievadā ar pateicību pieminēti Alfrēds Goba un Alberts Sprūdzs, kas 40. gadu nogalē sakopoja materiālus diviem Hellem Trasuna rakstu sējumiem, no kuriem tikai viens šis pirms liktenīgajam pārvērtībam mūsu zemē ieraudzīja dienā gaismu. Un tā ir iznācis, ka turpat vai piecdesmit gadus aizmiršanas smaigais vāks nogūlās pār cilvēka mūžu, kas, Jāņa Cakstes vārdiem runājot, iedegda trešo zvaigzni Latvijas ģerbonī.

Klūsums dzimtenē un klūsums trimdā. Tiesa, Rīgā atsevišķos izdevumos Francis Trasuns tika reizumis pieminēts garām ejot un gauzām vienpusīgā interpretācijā: bija pozitīvi novērtētas viņa fabulas. Aiz robežām latgališu sabiedrībai kļuva pieejami Mīkela Bukša zinātniskie pētījumi, bet plašākām latviešu lasītāju aprindām Franča Trasuna vārds palika arvien tālāks un svešāks.

Bet viņu nevar un nedrīkst aizmirst. Mums bail pat iedomāties, kas būtu noticis ar Latgali ja tās atmodas kustības priekšgalā nebūtu nostāties Francis Trasuns, kas kopā ar Franci Kempu, Nikodemu Rancānu, brālēm Skrinām un citiem nemītīgi atgādināja saviem novadniekiem un brālēm viņpus Aiviekstes: mēs esam viena zeme, viena tauta, mums jādzīvo kopā! Un mums bail pat launā sapnī ieraudzīt, kas būtu noticis ar Latviju, ja Mikelim Valteram, Jānim Cakstam, Kārlim Ulmanim, Zigfrīdam Meierovicam un citiem blakus neatrastos Francis Trasuns, kas vēl pirms Raiņa pauda domu par abu Daugavas krastu nešķiramu un nedalāmu vienotību. Tad nu gan laikam mūsu zeme izskatītos kā ozols, kam unibra trešdala varmācīgi no-

šķelta nost un apcirsto sakņu gali rēgojas kā smiltīm neapsegti mocekļu kauļi...

Sajā rakstu krājumā, kas izdots ASV, vēsturnieks un prozaikis Tadeušs Pulšāns parāda Trasunu kā mūsu tautas daļu kopā savācēju 19. un 20. gadsimtu mijā un vēlākajā posmā, kas bija viskritiskākais latviskās apziņas veidošanā ne tikai Vitebskas guberņas, bet arī pārējo Baltijas provinci latviešiem. «Franča Trasuna loma šinī darbā vēl nav pietiekoši iztirzāta,» — pareizi atzīmē pētnieks, — «par visām lietām, — nav pilnībā atzīta un pieņemta.» (58. lpp.)

Trīmdas dzejniece Paulīne Zalāne runā par Trasuna daudzpusīgās darbības idejisko nozīmi. Tās raksturojumam un vispārinājumam lieti noder Frīča Dzesmas dzejolī «Varonis» uztvertā nojaušma:

«Kad acis neredz vairs,
viņš taustās vēl ar dzirdi,
Un kad nav ieroča,
viņš cīnās vēl ar sirdi.»

Paulīne Zalāne piebilst, ka tāds tautas sargs un dzīves varonis bija arī Francis Trasuns, kas cēlās nemodināts, steigās nepiespiests, palīdzēja neaicināts. Viņš nebija studējis filoloģiju, bet viņš, kas pārzināja astoņas, deviņas valodas, nevarēja būt nezinīgs arī šajos jautājumos, — saka Zalāne. «Valoda ir katras tautas gars,» — Francis Trasuns rakstīja 1907. gadā. Dzejniece izvērē šo raksturojumu: «Latgaļu, resp. latviešu valoda, izvērtās par Franča Trasuna mūža cīnās lauku. Sākumā viņš cīnījās pret rusifikāciju un kolonizāciju, pret dzimtas valodas un nacionālo izpausmju apspiešanu. Vēlāk viņam bija jācīnās, lai pasargātu latgaļu valodu Latgalei. Bet līdz ar to viņš jau cīnījās augstākā plāksnē — par valodas kā kultūras vērtību. Satversmes sapulcē sāka runāt par to, ka latgaļu valoda nebūtu vajadzīga, tiklīdz visi latgaliēši būs iemācījušies lejas latviešu valodu. Bet vai tad kāds kultūrais cilvēks aizmirst savu valodu, tiklīdz tas iemācās citu?» Trasuns uzskatījis, ka latgaļu mēle nav nekāda apakšzīdoksne, bet ir patstāvīga valoda, kas sārgājama un kopjama, jo ar valodas dažādību kuplīnām savu kultūras pūru. Valodas

atšķirības nešķel, bet bagātina.

Paulīne Zalāne raksta arī par šīs personības pretrunām, nenoklusē klūmes un klupienus — arī varbūt to lielāko: Trasuna nostāšanās pret Franča Kempa nodibināto un rediģēto «Gaismu», pirmo latgalisko avīzi. Arī lieli cilvēki nav nemaldīgi. Tāpēc viņu klūmes jācenšas saprast, jāiedziļinās apstākļos un cilvēciskajā raksturā, atceroties Zentas Mauriņas atziņu: «Ja mēs dižgarim pārmetam klūdas, mums tas jādarā, celos nometoties.»

Mīkela Bukša, Leonarda Latkovska un citu apceres sasauca ar dzimtenes presē leivlotajām publikācijām, papildina viena otru, krāsām un to niansēm bagātāku padara Franča Trasuna portretu. Latvijās zinātnieki, rakstnieki, žurnālisti, garīdznieki mazāk pieskārušies Trasuna mūža traģiskajam noslēgumam, kuru zīmīgi dažās dzejas rindās izteicis Kārlis Skalbe, atvadoties no pāragri mirušā Saimes deputāta, kolēģa 1926. gadā. Pēc sīvām cīnām veicais vadonis, atradīs dušu, gul klusu:

«Tam priesteri lieza
kapsētas smiltis,
Bet pakal tam gāja latviešu
ciltis...»

Tā laika rūgtajos faktos centušies rūpīgi ielūkoties gan Jānis Skirmants, Jāzeps Grodnis, Vitolds Krustāns, gan jaunāko paaudžu pārstāvi: Staņislavs Gorsvāns, Alberts Raidonis u. c. Cik grūti arī trimdas tautiešiem atgriezti Francim Trasunam nolaupti godavīra vārdu un slavu, liecina Jāņa Klīdzēja vēstules Amerikas Latviešu katoļu apvienības 1981. gada kongresam Mineapolē un žurnālam «Gaisma», kur rakstnieks minas pārinodarijumu lielajam sakstagalietim, viņa izslēgšanu no baznīcas: «Kā mazs skolas zēns atceros, ka atriezušies mājās pēc arhibīskapa dekrēta noklausīšanās Ciskadu baznīcā, raudāja mans vectēvs, tēvs, māte un es pievienojos viņiem.» (200. lpp.) Jāņa Klīdzēja vēstulēs izskan aicinājums — «reiz, šo savi un ievainojumu Francim Trasunam un līdz ar to mums visiem varētu sākt atskatīt un dziedināt.» (203. lpp.) Latgales rakstnieka, Sakstagala dēla, kliezētens līdz šai dienai palicis bez atbalss un atbildes.

Daudzas dedzīgas un vērtīgas ierosmes atrodamas trimdā izdotajā un saturā kuplajā rakstu krājumā «Francis Trasuns». No sirds jāpievienojas tajā izteiktajam vēlējumam — par Franci Trasunu jāgatavo monogrāfija, kurā daudzskāņīgi atklātos Latgales un visas Latvijas likteņi vairāk nekā gadsimtu ilgajā periodā.

Andrijs VEJANS

Francis Trasuns ap 1900. gadu.

LATVIJAS HRONIKA

Republikas valdība apstiprinājusi republikas koordinācijas padomes nolikumu un Latvijas Republikas preču apmaiņas fonda veidošanas un izmantošanas kārtību. Latvijas Republikas preču apmaiņas fonds tiek veidots, lai republika varētu papildus saņemt nepieciešamo produkciju un pakalpojumus ekvivalentas apmaiņas ceļā, tiešos savstarpēji izdevīgos sakaros ar citām republikām, to reģioniem un ārvalstīm. Vēlāk uz apmaiņas fonda bāzes varēs izveidot preču biržu.

Nākamajā gadā iepirkta un saražotā elektroenerģija būs Latvijas valsts pasūtījums. Šādu lēmumu pieņēmusi valdība, lai enerģijas deficīta apstākļos republikas interesēs varētu kontrolēt elektroenerģijas daudzumu, ko piegādā katram patērētājam, un nodrošinātu Latvijas enerģētikas un elektrifikācijas ražošanas pārvaldes saimniecisko darbību. Enerģijas ministrija nevar saņemot spēkiem iepirkt no PSRS dažādus materiālus, lekārtas un kurīnāmo fādos daudzumos, kādi nepieciešami, lai šī pārvalde varētu strādāt sekmīgi, jo tirdzniecībā noteicētais princips bieži vien ir tieša preču apmaiņa.

Ministru Padomes sēdē tika apspriests valsts 1991. gada budžeta projekts. Tas sastādīts, orientējoties piemērojot jauno nodokļu likumu projektus. Tiek arī ņemts vērā, ka tiks paaugstināti pakalpojumu tarifi un pārlikas produktu un rūpniecības preču mazumcenas. Budžeta projektā paredzēta daļēja šo izdevumu pieauguma kompensācija ledzīvotājiem. Tiek plānotas arī dotācijas un mērķsubsīdijas vietējiem budžetiem. Pēc budžeta projekta galīgās izstrādāšanas valdība to iesniegs Augstākajai Padomei.

Latvijas tirdzniecības ministrs Armands Plaudis apstiprinājis noteikumus, ar kādiem izsniedzamas atļaujas tirdzniecībai ar valsts monopolprečēm. Noteikumi apstiprināti saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru Padomes 1990. gada 19. septembra lēmumu «Par pasākumiem tirdzniecības noteikumu pārkāpumu novēršanai». Tirdzniecības ar valsts monopolprečēm republikas pakļautības pilsētās varēs tikai pēc atļaujas saņemšanas tirdzniecības ministriā, uzrādot dokumentus, kas apliecina preču likumīgu iegādi, kā arī attiecīgu Izpildkomitejas izdoto patentu norakstu.

LETA

PAODOD 3. piena govi Ru | PĀRDOD govi. Zvanīt 32284 dzētu ciema Runcāpniekos. vakarā.

RIGAS TEHNISKĀS UNIVERSITĀTES STUDENTU FIRMA «COLLEGA»

piedāvā savu palīdzību Latvijas Republikas kultūras, dabas un vēstures pieminekļu atjaunošanā un sakopšanā.

Cienisim savu pagātni!

Jūsu idejas un piedāvājumus lūdzam adresēt: Rīga, 226355, Kaļķu ielā 1 — 324, studentu firmai «COLLEGA». Tālrūnis uziņām: 214135, katru dienu no plkst. 10.00 līdz 16.00.

LATVIJAS UN ASV KOPUZŅĒMUMS «TEC MARK»

piedāvā pretnodiluma mēģinājuma disulfita piedevu automobiļu motorejļām.

Pērciet veikalos: Preiļos — «Saimniecības preces», Līvānos — «Sadzīves tehnika».

Sajos veikalos ir pilnīgs piedevas iedarbības apraksts latviešu un krievu valodās.

LIVĀNU ĶĪMISKAJĀ TIRITAVĀ

pieņem visu veidu paklājus tīrīšanai Daugavpils ķīmiskajā tiritavā.

Izziņas pa tālrūni 44130.

Neaizej! Neaizej viena,
No kurienes neatnāk!
Tu — mana visbaltākā diena,
Tu — pati vislabākā māte!
(V. Krīle)

Dalām sāpju smagumu ar Antonīnu Putāni skumju brīdī, kad pār MATES dzīvi klāties mūža vakars un gulst pēdējie atvadu ziedi.

Finansu inspekcijas kolektīvs

Tas visskumjākais brīdīs, kad mātes sirds Uz mūžu mūžiem pārtrūkst un stājas. Tad zvaigznes pie debesīm asarās mirst. Un tukšās kā klājusm klūst mūsu mājas. (A. Vējāns)

Izsakām līdzjūtību Venerandaj Fjodorovai, MAMUĻU izvadot smiltājā.

Kirova kolhoza kolektīvs

Māt, tu manā ceļā klusi Pirmās uguntiņas dedzi,
Ko man dzīvē labu devi,
Nespēs kapu smiltis segt.
(M. Bārbale)

Izsakām līdzjūtību Leonam Simonovīčam, no MATES uz mūžu atvadoties.

Rožupes celtnieku kolektīvs

Jau atkal viena zvaigzne Tur augšā šonakt dzied. Sirds visu atdevusi.

Beidz priecāties, beidz ciest. Izsakām līdzjūtību Viktoram Līvānam, pavadot MAMUĻU pēdējā gaitā.

Kirova kolhoza kolektīvs

Atnāc, meit, un atstāj kapu kalnā smeldzi.
Atstāj asaras un skumjas, lai šeit dus.

Paņem līdzī spēka veldzi,
Mana piemiņa tad vienmēr dārga būs.

(B. Saulītis)
Izsakām dziļu līdzjūtību Venerandaj Fjodorovai, MATI smiltājā izvadot.

Lopkopības speciālisti

Māt, ja reiz atnāks ziemeļs baltā diena Un nākšu es un nesastapsu tevis, Tu tomēr būsi manā sirdī

Es tavu elpu jūtīšu pie sevis. vienmēr. (J. Osmanis)

Esam kopā ar Antonīnu Putāni sāpju brīdī, MAMUĻU smiltājā izvadot.

Finansu nodaļas kolektīvs

Pasaule ir tik milzīga, Bet tu, māt, man biji viena. (L. Līvāna)

Izsakām patiesu līdzjūtību Viktoram Līvānam, atvadoties no MATES.

Mājas kaimiņi

Tu, labā māt, nu projām aizej klusi
Tai ceļā tālajā, no kura nepārnāk. (M. Bārbale)

Skumju brīdī esam kopā ar Venerandu Fjodorovu, MATI pēdējā gaitā.

Mājas kaimiņi

Galvenais redaktors Pēteris Pizelis

Latviskie «Novadnieki» iznāk kopš 1958. gada 29. marta ceturtdiņās, ceturtdiņās un sestdiņās.

REDAKCIJAS ADRESE: 228258, Praļosa, Aģones ielā 4.

Tālrūnis uziņām: 22305.

Izdod apgāds «Avīze», Rīgā, Brūņnieku ielā 47.

Izdevējdarbības licence Nr. 000099.

Iespešts ražošanas apvienības «Līdža» Daugavpils tipogrāfijā Vaļkas ielā 1. Ofsetiespiedums, Viens nos. Iespešdoksne.

Mēģens 13962 eksemplāri (latviešu valodā — 10009 eksemplāri, krievu valodā — 3953 eksemplāri). Pas. 1238.

Indekss 68189.